

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1210

מסכת כתובות כ"ה-ל"א ♦ אבות ג', י"ז - ד', ב'

בס"ד, ג' אב תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ מדוע אין נוסעים על אופניים בשבת וביום טוב?
- ♦ שלשה נימוקים לאיסור הרכיבה
- ♦ שבת - "יום שבייתה ומנוחה מן הטורח והעמל"
- ♦ מי שאתרוגו נפסל, כיצד יקנה אתרוג ביום טוב?
- ♦ קניין דרבנן אינו מועיל לדיני התורה

- ♦ "סך הכל..." - משפט קצר שמחולל בכתובה שינויים כבירים
- ♦ תשלום מופרז על נכסים זולים
- ♦ התחייב סכום בכתובה לפני 50 שנה, והיום שוויו שקלים אחדים
- ♦ שיעור "כדי אכילת פרס" - מהלעיסה או מהבליעה?

♦ אכילת מצה גזולה

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

"ואביון בעבור נעלים"

בספרו "תורת העולה" מספר הרמ"א (א מובא בספר "לב אליהו", לגר"א לופייאן זצ"ל, בראשית עמוד רס"ג), כי כשחזר ירמיהו הנביא לירושלים וראה את בית המקדש הראשון חרב, נפל על חרבותיו ובכה מרות בקרבת מקום עבר הפילוסוף היווני אפלטון, ולשמע בכיו שאל את ירמיהו: 'אומרים עליך שחכם אתה, אם כן מדוע אתה בוכה על עצים ועל אבנים?'. **השיבו** ירמיהו בעקיפין: 'אומרים עליך שאתה פילוסוף גדול, האם יש לך שאלות בפילוסופיה שלא מצאת להן מענה?'.
- יש לי, אבל אינני חושב שיש מי ששייב לי תשובות.
- **שאל** ואשיבך.
השיב ירמיהו על כל שאלותיו מיד. כשאפלטון הביע את התפעלותו על התשובות המידיות בנושאים כה סבוכים, הגיב ירמיהו: חכמה זו מקורה בעצים ואבנים אלה. על אלה אני בוכה.
בית המקדש חרב, מקום השכינה נשרף, אך חכמת התורה נותרה כעדות למתנה האלוקית שניתנה בתוכנו. את האש הנוראה אשר ליחכה בקירות בית אלוקינו כבר איננו רואים, אך ריח העשן עוד מכה בנחירינו, ענן העשן מתאבך ומשחיר לאורך הדורות, מלוונו כצל במקומות גלוייתנו, עדי יבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן, בית המקדש השלישי יבנה ואור חדש על ציון תאיר.

"סך הכל..." - משפט קצר שמחולל בכתובה שינויים כבירים

בשטר הכתובה הנהוג, כותב החתן כי הוא מתחייב מאתיים זוז [לבתולה] וגם 'תוספת כתובה' בסך מסויים, וכן הוא כותב שומא לנכסי צאן ברזל שהכניסה עמה הכלה. אחר כל זאת נוהג לסכם "סך הכל כך וכך". נוסח זה קדום הוא (וראה נוסח דומה ברשב"ם בב"ב נ/א ד"ה ה"ג), ונזכר בפוסקים לפני מאות בשנים (עי' מהריב"ל ח"א סי' סו).

מה התועלת בסיכום "סך הכל כך וכך"?

בפני בעל שו"ת בית יהודה (חו"מ סימן ל"ז) הוצגה שאלה על אודות כתובה שסכום 'תוספת הכתובה' שבה נכתב בנוסח שאינו מועיל. כלומר, את 'עיקר הכתובה', מאתיים זוז שתקנו חז"ל, כתבו בנוסח מחייב, אך הבעל התחייב עוד כסף, תוספת כתובה, והתחייבות זו לא נכתבה בנוסח תקף. האם חייב הבעל לשלמה?

הבית יהודה פסק כי מאחר שבסיכום הכתובה נכתב "סך הכל כך וכך", ובסך זה כללו את הסכום המקורי של הכתובה עם התוספת, הרי שהתחייב הבעל גם 'תוספת כתובה', מפני שבכך שכללם יחדיו חל הנוסח המועיל שנכתב לגבי הכתובה, גם על 'תוספת כתובה'.

השיתוף בין הנדוניה והתוספת באמצעות הסיכום "סך הכל", משפיע גם על פרט נוסף: בעת גירושין אין הבעל נאמן לטעון כי כבר פרע את הכתובה, שכן "לא נתנה כתובה ליגבות מחיים" (שו"ע אהע"ז סי' צג). הראשונים נחלקו האם הדין הנ"ל נכון גם לגבי הנדוניה. העיטור סובר שאין דין הנדוניה כדין הכתובה, וכלפיה אכן הוא נאמן כי פרעה קודם זמנה. הרשב"א לעומתו פוסק, כי מאחר שכלל את חיובי הנדוניה והכתובה יחד, במשפט "סך הכל", הרי שהכתובה אומרת שאין חילוק בין שני החיובים, ולפיכך שניהם לא ניתנו ליגבות מחיים (שו"ת הרשב"א חלק ו' סימן ד').

תשלום מופרז על נכסים זולים: השלכה הלכתית נוספת כותב הבית יוסף (שו"ת בית יוסף דיני כתובות סימן ב). במסכתנו מבואר (סו-סז) כי נהגו לשום את הנכסים שמביאה האשה בסכום גבוה מערכם האמיתי, אך בהגיע הצורך לשלמם, משלם הבעל את ערכם האמיתי, שלא כפי שכתוב בכתובה. הבית יוסף מחדש, כי אם בסוף הכתובה סוכם "סך הכל כך וכך", וכללו בסך הכללי את השומא המופרזת של הנכסים, הרי זו התחייבות מפורשת של הבעל לתשלום זה, ללא ניכוי פער השומא הגבוהה (משפט הכתובה, עמוד שני"ח).

צעילוי נשמת

הר"ד **אלעזר ישראל מי-זהב** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' באב תשל"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו משפחות
מנחם ואוריאל מי-זהב שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **רות רבקה ריטה פרידמן** ע"ה
בת רבי אפרים פרנק
ומרת **חיה אידה גולדברג** ז"ל
נלב"ע ב' אב תשע"ד
ומרת **שפרה בר-אדון** ע"ה
ב"ר יעקב ומרת טויבע - תניה זצ"ל
נלב"ע י"א אב תשס"ו
תנצב"ה

צעילוי נשמת

אמנו
מרת **חנה רבקה פסמנטירר** ע"ה
ב"ר אלחנן שמשון ז"ל
נלב"ע ז' אב תשע"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ד **משה בורנשטיין** ז"ל ב"ר צבי הלוי ז"ל
נלב"ע ה' באב תשנ"ג **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

התחייב סכום בכתובה לפני 50 שנה, והיום שוויו שקלים אחדים: אחת הבעיות שהתעוררו במהלך השנים בכתובה, היא ירידת ערך הכסף. אם אדם נשא אשה לפני חמשים שנה, וכתב לה בכתובתה סכום של מאתיים זוז לפי שווי במטבע דאז, הרי שהיום הצטמק הסכום עד לכדי שקלים בודדים במקרה הטוב...

בעיה זו אינה חדשה, וכבר לפני שנים רבות מעורר הברית כהונה (אהע"ז ח"א מערכה כ' או"ח ו') כי נוצר מצב בו אדם שנשא אשה וזו הכניסה לו הון רב, והוא עוד הכפיל ושילש לעצמו את הסכום שהוכנס לו - יכול עתה לגרש את אשתו ולשלם לה סכום מועט ביותר, והרי היא "קלה בעיניו להוציאה". עמד הברית כהונה ותיקן בכתובה, כי הכלה יכולה לדרוש כרצונה, או כסף מזומן או את הנכסים שהכניסה לו, והנכסים הללו הלא שווים היום כפל כפליים. כיום תקנה זו אינה קיימת, אולם מסיבה זו היו שבחרו לכתוב את הסכומים בכתובה במטבע הנראה כיציב ביותר; דולרים למשל. עם זאת אין הכתובה נפסלת כאשר נכתבה בלירות, למשל, וערכה פחת עד מאד.

יש להקפיד לכתוב "מאתיים זוז" ולא לתרגם את ערכם למטבע מקומית: ברם, יש להבחין בין עיקר הכתובה - מאתיים זוז, לבין הנדוניה והתוספת. אין חשש בכשרות הכתובה אם ערך הנדוניה והתוספת ירד פלאים, כי סוף סוף בעת כתיבתו היה נכון ואמיתי, ובחלק זה הכתובה אינה אלא התחייבות ממונית של הבעל. לא כן כאשר לעיקר הכתובה, כי חז"ל קבעו שערך הכתובה שמתחייב הבעל לאשה לא יפחת מערך מאתיים זוז, ונמצא שהאשה חסרת כתובה, כי לפי הכתוב בה הוא חייב לה סכום נמוך בהרבה ממאתיים זוז! מפני חשש זה כותבים "מאתיים זוז" בערכם כמות שהם, ואין מתרגמים אותם למטבע אחר. באופן זה אין כל חשש, שהרי עליו לשלם מאתיים זוז כשוויים עתה.

יש מהפוסקים שהעירו שאין די בכך: בכתובה נהוג שאחר שרושמים את סכומי העיקר, התוספת והנדוניה כותבים "סך הכל...", כאמור למעלה. אם 'סך הכל' זה יכתב שוב במטבע מקומי, עדיין קיים החשש הנ"ל: אדם שנשא אשה לפני עשרות בשנים ונתחייב לה כתובה, תוספת ונדוניה וסיכמן: סך הכל "חמשים אלף לירות", הרי הוא חייב כיום רק חמשה שקלים... אכן יש מדקדקים לכתוב בנוסח הכתובה: "סך הכל... **לכד מעיקר כתובתה**", וכך 'עיקר הכתובה' אינו בחשבון והוא נותר "מאתיים זוז" (משפט הכתובה שס"ג בשם שיעורי תורה להגר"ח נאה סי' ג' הערה קג, ועיי"ש שכן כתב גם המהרשד"ם אהע"ז ס' קט: "סך הכל 15,000 לבנים ומאתיים זוז"; ועיי"ש עוד עמודים שנט-שסא). אולם, הסברה נותנת כי מדובר בחומרה בלבד לפי שגם אם לא כתבו כן, הרי בכתובה עצמה כתוב שהוא חייב לה "מאתיים זוז", ובכך שסיכמו "סך הכל כך וכך", אין חזרה מההתחייבות שחייבוהו חכמים, לשלם מאתיים זוז כשוויים בעת התשלום (שם, עמוד שס"ד בשם הגר"ן קרליץ זצ"ל).

דף ל/ב כיון דלעסיה קנייה

שיעור "כדי אכילת פרס" - מהלעיסה או מהבליעה?

אחד הרגעים החשובים ביותר בליל הסדר, הוא זמן אכילת כזית המצה אותה יש לאכול ב"כדי אכילת פרס". כלומר, יש לסיים את כזית המצה בתוך שיעור הזמן שבו ניתן לאכול "פרס" לחם, היינו: חצי לחם, שגודלו שליש הקב - כמות הזוהה לנפח של ארבע ביצים. "כדי אכילת פרס" הוא פרק הזמן המאגד בתוכו את פעולות האכילה של האדם לאכילה אחת. לפיכך, האוכל כזית מצה בליל הסדר בתוך פרק זמן זה, יצא ידי חובת המצווה, ולעומתו, אם אדם יאכל בתוך "כדי אכילת פרס" כזית מן הדבר האסור באכילה, הריהו חייב מלקות.

אחד הנידונים שהתעוררו לגבי שיעור "כדי אכילת פרס" הוא, אם הלעיסה נכללת בפרק זמן זה. כלומר, אין כל ספק כי הלעיסה והבליעה אינן שלב אחד, אולם, האם לפנינו שני שלבים של פעולה אחת, או שמא מבחינה הלכתית הן מוגדרות כשתי פעולות, שני מעשים הבאים בזה אחר זה [בנידון זה ראה שו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן קע"ג אות ה', ובשו"ת שבט הקהתי חלק ה' סימן ר"ס].

אכילת מצה גזולה: בין הראשונים שנקטו צד בנידון, נמנה הריטב"א (סוכה לה/א) המסביר, כי ניתן לקיים מצוות אכילת מצה במצה גזולה, אף על פי שאי אפשר לקיים "מצווה הבאה בעבירה". טעם הדבר, לפי שבעת הלעיסה משנה הגנב את המצה וקונה אותה ומתחייב בדמיה. עתה, לאחר שקנה את גוף המצה ואינו מחוייב בהשבתה כי אם בדמיה, הוא בולע אותה ומקיים את המצווה. העבירה והמצווה, אינן מתקיימות, איפוא, במעשה אחד. הרי לנו, כי הריטב"א סובר, שהלעיסה והבליעה שני מעשים נפרדים המה, שהרי אם במעשה שבאמצעותו נעשית המצווה כרוכה גם עבירה, הרי זו מצווה הבאה בעבירה (ראה שולחן ערוך או"ח סימן תרמ"ט סעיף א').

עתה, הבה נלמד שורות אחדות מגמרתנו.

הכלל "קיים ליה בדרכה מיניה" מוכר היטב ללומדי הדף היומי - אין אדם נענש בשני ענשים על מעשה אחד שביצע, וכגון, המצית אש בשבת והזיק לזולת, אינו מתחייב ממון, מפני שעל חילול השבת שבמעשה זה הוא מתחייב מיתה [להלכה כלל זה נאמר רק על שני חיובים בבית דין ולא על מעשה שאחד מענשיו הוא בידי שמים. אך סוגייתנו עוסקת בדת רבי נחוניה בן הקנה שאינו סובר כן].

ועד אז.

עד אז נאחו בתורה כטובע בים הנאחו בקרש הצלה, כי הים - נורא, והקרש - הצלה אמיתית, אמצעי יחיד להגיע אל החוף המובטח.

★ ★ ★

עיינו צורות מן העשן, פנינו שחורות מן הפיח, שערנו חרוך מן האש, אך חמצן התורה ממשיך לזרום ולחיות את האומה, רק בכוחו מפכה העם נגד כל הסיכויים, עד ביאת המשיח במהרה בימינו. אמן. **בל נמתין!**

הנך מוזמן לפנות **קעת** למוקד מאורות הדף היומי לביור השיעור הקרוב לאיזור מגוריך, או לביור על אודות סיוע בהקמת שיעור חדש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כז/ב המעון הזה

כיצד נשבע בבית המקדש

אחר שנחרב?

כתב ר"א הלוי בעל דורות הראשונים (ח"א כרך ה):

המפרשים תמהו כיצד נשבע במעון, היינו בבית המקדש, אחר שחרב?!

אולם באמת לא היה מאורע זה אחר החורבן. ראה לדבר הם דברי רבי זכריה בן הקצב עצמו: "לא זזה ידה מתוך ידו משעה שנכנסו עובדי כוכבים

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא. משנה והלכה מדי יום ביומו. בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רחוני עצום!

קבע עיתים ללימוד < 3029 * < נכשית

חודש ראשון התנסות חינם

לירושלים ועד שיצאו". וכי אימתי יצאו? על כרחך שמדובר באחד המאורעות בו פשטו גויים על ירושלים עוד קודם המלחמה עם הרומאים, ובית המקדש עוד עמד על מכונו.

דף כז/ב המעון הזה

מי יכול להשבע?

ידועה חומרנה של שבועה אפילו על אמת.

כיצד נשבע רבי זכריה בן הקצב?

ברם, אמרו חז"ל במדרש (במדבר רבה כב-א) כתיב ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובצדקה, אמר להם הקב"ה לישראל, לא תהיו סבורים שהותר לכם להשבע בשמי אפילו באמת. אין אתה ראוי להשבע בשמי אלא אם כן יהיו בכך כל המידות הללו - "את ה' אלוקיך תירא...", "שתהא כאותם שנקראו יראי אלוקים אברהם איוב ויוסף... אם יש בך כל המידות הללו אתה ראוי להשבע..." חז"ל הקדושים שהיו מושלמים במידות אלו כאברהם איוב ויוסף, יכלו בהחלט להשבע על אמת, ואכן הם עשו זאת פעמים רבות (שו"ת הרב"ז ח"א סימן מ"ז).

דף כז/ב אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו

אברהם ושרה

על דין זה שאין אדם מעיד על אשתו השבויה שלא נטמאה, כתבו בעלי התוספות (ד"ה במסיחה) שאינו מן הדין, אלא מידה מעטה שעשו ביוחסין. **הבית** שמואל (אהע"ז סי' ז' ס"ק ד') כותב, שכל זאת רק כאשר ידוע ומפורסם שנשבתה, אך אם אין אדם יודע מזאת אלא הבעל עצמו, והוא יודע שטהורה היא, הרי היא מותרת לו.

החיד"א מפרש בכך את הפסוק הנאמר באבימלך אחר שלקח את שרה "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא" (בראשית, וירא): לאחר שמלכי צדק

הגמרא אומרת, כי במקרה הבא לא יחול הכלל "קים ליה בדרכה מיניה". הכל יודעים כי ישראל אינו רשאי לאכול תרומה, והעושה כן מתחייב מיתה בידי שמים. אולם, אומרת הגמרא, האוכל תרומה חייב גם בתשלום דמיה, אף על פי שהוא מתחייב מיתה בידי שמים. טעם הדבר, לפי שבעת הלעיסה הוא נחשב גזלן, שמפסיד את דבר המאכל שעתה אינו שווה מאום, ואילו על איסור אכילת תרומה הוא עובר רק בעת הבליעה. הרי לנו הוכחה מוצקה, לכאורה, כי הלעיסה והבליעה, שני מעשים נפרדים הנה, שאם היו מוגדרות כשני שלבים של מעשה אחד, מדוע ניתן להענישו בשני ענשים על מעשה אחד?!

אולם, בעל חלקת יואב (י"ד סימן ט'), דוחה ראייה זו על פי לשון אחד בגמרתנו, לאורו ההוכחה נמוגה מאליה.

בגמרא להלן (לא/א) מבואר לפי לשון אחד, כי אם עושה המעשה יכול היה להפסיק באמצע ולמנוע את העבירה, לא חל הכלל "קים ליה בדרכה מיניה", וכגון, אדם שהוציא סכין בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים וברשות הרבים חתך בגד של חברו ואחר כך הניח את הסכין על הקרקע. אדם זה עבר על איסור הוצאה בשבת, כיוון שעקר את הסכין מרשות היחיד, הוציאה לרשות הרבים והניחה בה. על מעשה זה הוא מתחייב מיתה, ובכל זאת הוא חייב גם בתשלומי הבגד, שכן, יכול היה לעצור, לחזור לרשות היחיד ולהניח בה את הסכין וכך לא להתחייב על איסור הוצאה [שלשה שלבים באיסור הוצאה: עקירת החפץ מרשות אחת. הוצאתו לרשות אחרת. הנחתו ברשות האחרת]. במקרה זה לא חל הכלל "קים ליה בדרכה מיניה". רק במעשה אחד שאי אפשר להפרידו לשניים, חל הכלל "קים ליה בדרכה מיניה", כגון, המצית חפץ של חברו בשבת.

מעתה, מאחר שהאוכל את התרומה יכול להוציאה מפיו לאחר לעיסתה, ובכך לא יתחייב באיסור אכילת תרומה, הרי הוא מתחייב הן בתשלומיה והן במיתה בידי שמים.

יש לציין, כי להלכה פוסק השולחן ערוך (או"ח סימן תנ"ד סעיף ד', ועיי"ש במשנה ברורה ובביאור הלכה) שלא כדעת הריטב"א, אלא האוכל מצה שגזל אינו יוצא ידי חובה, מפני שהלעיסה והאכילה נחשבות מעשה אחד (חלקת יואב שם, אולם ראה את לשון הביאור הלכה הנ"ל).

דף לא/א צורך הוצאה היא

מדוע אין נוסעים על אופניים בשבת וביום טוב?

בשבת וביום טוב אין נוסעים באופניים.

במאמר שלפנינו נביא מדברי גדולי הפוסקים, ששטחו נימוקים אחדים מדוע כך נהגו בכל עם ישראל, הרי בעצם פעולת הרכיבה על האופניים אין עושים מלאכה האסורה מן התורה.

"מהלך מאליו על ידי אדם היושב בו": באותם ימים, התפתח הנידון ההלכתי תוך כדי למידת היצירה החדשה, האופניים, על המכשולים האפשריים שהיא עלולה להציב לפני הרוכב בה. על הדיון הראשוני ביצירה הבלתי מוכרת בימים ההם, ניתן ללמוד מתיאורו של בעל הבן איש חי בספרו שו"ת רב פעלים (או"ח סימן כ"ה): "בענין הקרון... שקורין גאר", שקבוע בו שני גלגלים, ואינם מושכים אותו בהמות ולא בני אדם, אלא הוא מהלך מאליו על ידי אדם היושב בו, שדוחה את הגלגלים ברגליו". אגב, הרב פעלים התיר בתחילה נסיעה על אופניים בשבת וביום טוב, אך בספר שו"ת ישכיל עבדי (ח"ג סימן י"ט) כתב, כי שמע ממגידי אמת שהוא חזר בו מהיתרו, לאחר שנודע לו כי צמיגי האופניים עלולים להתקלקל ובעקבות כך קיים חשש שמא הרוכב יתקן את הצמיג ויעבור על איסור מלאכה מן התורה.

שלשה נימוקים לאיסור הרכיבה: הכף החיים (או"ח סימן ת"ג אות ח'), אשר מביא מדברי הפוסקים על נידון זה, נדרש לתיאור ארוך כדי להסביר במה עוסקים דבריו: "כמו עגלה קטנה, שיש בה מקום ישיבת אדם אחד לבד, ואינה הולכת מכח האש, אלא שיש בה שני גלגלים וסביב של כל גלגל וגלגל יש עור, ונופחין אותו העור... כדי שיהיה קל לרוץ". את דבריו הוא מסיים: "וכן הוא המנהג בארץ הצבי, שאין הולכים באופנים הנזכרים, לא בשבת ולא ביום טוב, אפילו בתוך העיר שיש בה עירוב". שלשה נימוקים הוא מציין לסיבת האיסור: א. בנקל ייצא הרוכב מחוץ לתחום שבת. ב. יבוא לתקן את האופניים, אם יתקלקלו. ג. בהגיעו למקום קשה לרכיבה, ישא את האופניים ויטלטלם ארבע אמות ברשות הרבים או בכרמלית [רשות שחכמים אסרו לטלטל בה בשבת].

חריצת האופניים בקרקע: טעם מעניין, כותב הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל (שו"ת, או"ח סימן מ"ט), כי ברכיבה על משטח שאינו מרוצף, גלגלי האופניים יוצרים חריץ, והרי זו תולדה של מלאכת "חורש". אמנם, אין כוונת הרוכב לחרוץ את הקרקע, אך להלכה נפסק, כי פעולה שתתרחש בוודאות - אסורה, למרות שאין כוונת העושה לפעולה זו.

איסור גרירת כלים כבדים: בשו"ת מים חיים (סימן קכ"ח) מביא את דברי המגן אברהם, כי כלים גדולים וכבדים אסור לגרום אפילו בקרקע מרוצפת, מחשש שיבואו לעשות כן בקרקע שאינה מרוצפת ובכך יחרצו את הקרקע. לדעתו גם אופניים נכללים באיסור זה, למרות שהם עצמם עשויים להיות קלים, אך משקלו של הרוכב עליהם מכריע את הכף.

"אחת לפני
השיעור ואחת
אחרי"

גם הר"ד ישראל, מגיד שיעור מירושלים לא מוותר.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

שבת - "יום שבתה ומנוחה מן הטורח והעמל": נימוק נוסף לאיסור, מזווית שונה לחלוטין, מביא חתנו של המהר"ם שיק בספרו שאלת יעקב (סימן מ"ה). הוא מזכיר את דעתו של החתם סופר זצ"ל (שו"ת, חלק ו' סימן צ"ז) לאסור נסיעה ברכבת בשבת, גם אם נוהג בה נכרי, מפני שהגוף נע ונד בנסיעה והרי זו טירחה האסורה בשבת, לאור דברי הרמב"ן אשר כתב שבשבת הוזהרנו לשבות גם מדברים שאינם מלאכות: "שיהיה יום שבתה ומנוחה מן הטורח והעמל". מתוך תשובתו של החתם סופר הוא למד, כי וודאי שרכיבה על אופניים אסורה בשבת וביום טוב, כי כל גופו של הרוכב נע ונד.

נסיים בדבריו של הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק ז' סימן ל'): "פשוט שאסור לנסוע בשבת או יום טוב על אופניים... וכל עין רואה גם זאת, שרכיבה על אופניים בשבת מביאה בתוצאותיה לעוד כמה וכמה חילולים וזלזולים בכבוד שבת ובאזהרותיה".

דף לא/ב כגון שצירף ידו למטה משלשה

מי שאתרוגו נפסל, כיצד יקנה אתרוג ביום טוב?

כידוע, בימינו, מצוות ארבעת המינים ביום הראשון היא מן התורה ובשאר ימי חג הסוכות, היא מתקנת חכמים "זכר למקדש", זכר לכך שבבית המקדש המצווה תקפה מן התורה כל שבעת הימים. לפיכך, ישנם דינים והלכות התקפים ביום הראשון בלבד, כגון, מצוות התורה שארבעת המינים יהיו שייכים למקיים המצווה, כפי שדרשו חז"ל מן הפסוק "ולקחתם לכם". ביום הראשון, איפוא, אדם אינו יוצא ידי חובה בארבעת המינים שאינם שלו. הרי שאדם הנזקק לשאלו ארבעת המינים מחבירו, צריך לקנותם כדי שיהיו שלו.

כיצד עושים זאת?

קניין דרבנן אינו מועיל לדיני התורה: ובכן, יש קניינים שהם מן התורה ויש קניינים שהם מתקנת חז"ל, כגון, קניין "משיכה", שלדעת רבי יוחנן, שהלכה כמותו, מיטלטלים נקנים מן התורה בקניין "כסף", ואילו קניין "משיכה" אינו אלא מדרבנן. אף קניין "הגבהה", סובר הרמב"ן, אינו אלא מדרבנן. נמצא, שביום הראשון עומדת בפני המתפלל אפשרות לקנות את ארבעת המינים בקניין "משיכה". דא עקא, שיש פוסקים הסוברים כי קניין מדרבנן אינו מועיל לעניין דין תורה, ולפיכך, גם אם יקנה המתפלל את ארבעת המינים בקניין "משיכה" או בקניין "הגבהה", אינם נחשבים "לכם" מדין תורה! כדעה זו סובר המחנה אפרים (מכירה, קניין משיכה סימן ב') המוכיח כן מדברי אחדים מן הראשונים, ולפיכך הוא כותב, כי הקונים אתרוג בהקפה, תוך סיכום לפרוע את הדמים לאחר החג, אינם נוהגים כראוי, מפני שקנו את האתרוג ב"משיכה" בלבד וביום הראשון אינם יכולים לקיים בו את מצוות התורה.

על דבריו מוסיף המשנה ברורה (סימן תרנ"ח ס"ק י'), כי אם הקונה הביא את האתרוג לביתו, אין כל מניעה לנהוג כן, לפי שקנאו בקניין "חצר". כלומר, חפץ שהכניס אדם לתוך רשותו, נקנה לו מדין תורה, ובאופן זה האתרוג שלו גם מדין תורה.

ברם, עדיין אין בכך פתרון לאדם הנמצא בבית הכנסת בעיצומו של יום טוב ומבקש לקנות מחבירו ארבעת המינים כדי לקיים את המצווה, האם חובה עליו להזדרז לביתו כדי לקנותם בקניין "חצר", או שמא עומדת בפניו אפשרות נוספת?

אמנם, יש ראשונים הסוברים כי שונה מתנה ממכירה, שדווקא ממכירה קניין "משיכה" אינו מן התורה, אך לא כן במתנה שמועיל לקנות מתנה בקניין "משיכה", שהרי מדובר במתנה ואין מקבל המתנה משלם כסף באמצעותו הוא יכול לקנותה. אולם, יש ראשונים הסוברים כי גם במתנה אין מועיל קניין משיכה מן התורה!

את המענה לאדם זה כותב בנו של המחנה אפרים (בהשמטות), על פי דברי הראשונים בסוגייתנו המבארים, כי בנוסף לקניינים השגורים בפינו, קיים גם "קניין יד", שידו של אדם קונה לו חפצים הנמצאים בה, שהרי המקור לכך שקניין חצר מועיל הוא מפני שחצרו של אדם - כידו, מכאן, שוודאי שידו עצמה קונה לו, ולא נזקקו חכמים לתקן קניינים נוספים דוגמת "משיכה", אלא מפני אותם חפצים שאין אדם יכול להכניס לתוך ידו, בהמה ועוד חפצים גדולים וכבדים דוגמתה. מעתה, יצורר נא המתפלל את ארבעת המינים בכפות ידיו, ויקנם ב"קניין יד". עם זאת, עליו להקפיד, לבל יבלטו החפצים מצדי כף ידו, כשם שבקניין חצר אי אפשר לקנות חפצים שחלקם בולטים מן החצר, לפיכך, עליו להניח את ארבעת המינים לגובה, כשתחתיתם על כף ידו והם נישאים כלפי מעלה ואינם בולטים לצדדים.

אם נסכם את נידוננו נמצא כי לפנינו רק ספק ספיקא.

ספק אחד: אם קניין דרבנן - משיכה - מועיל לדין תורה. אם מועיל - מוטב.

ספק שני: אף אם נאמר שאינו מועיל, קיימת שיטה הסוברת שלכל הדעות קניין משיכה מועיל מן התורה במתנה. אם מועילה משיכה מן התורה במתנה - מוטב.

ספק שלישי: אף לפי הדעות שמשכיחה אינה מועילה מן התורה גם במתנה, יש הסוברים שקניין הגבהה לכל הדעות הוא מדין תורה (ראה יד רמה בבא בתרא דף פ"ו).

רק בהצטבר כל הדעות השוללות, נמצאנו נזקקים לקניין יד...

נדחה מן הכהונה, היה אברהם לכהן ואילו היתה שרה נטמאת על ידי אבימלך היתה נאסרת לו. כיון שנביא הוא, ידע שלא נטמאה, אולם כאמור כאן במשנה אין אדם נאמן על ידי עצמו. ברם, לפי שלא ידע מלך שום ישראל בעולם, הרי היא מותרת לו. וזהו "ועתה". כאשר אין עוד יהודים... (פני דוד, וירא).

דף לא/א הכל בידי שמים, חוץ מצנינים פחים

רימאטיקוס

במדרש (ויקרא רבה פרשה י"ט) מובא על דברי הפסוק (קהלת י"ח) "בעצלתים ימך המקרה", על ידי שאדם הזה מתעצל מלכסות את ראשו כראוי, "ימך המקרה" - הרי הוא נעשה רימאטיקוס. **מבאר** הרד"ל, ש"רימאטיקוס" הוא חולי הנזילה של ליחת הראש, שמי שאין מכסה ראשו ביום שנושבת בו רוח, בא לידי חולי.

דף לב/ב דין ארבע מיתות לא בטלו

זהירות

על דברי הגמרא יש להביא את אזהרתו של רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן תרע"ח) הכותב: "מי שחייב סקילה, לא ילך במקום חיות ולא על גגות פן יפול. ומי שחטא בדבר שיש בו חנק אפילו בשגגה, לא ירחוץ בנהר, ולא ירגיל עצמו בספינה, וכן מכל דבר יזהר מכיוצא בו".

דף לב/ב ומי שנתחייב הריגה, או נמסר למלכות

ארבע מיתות בית דין

בגמרא מבואר, כי גם לאחר שחרב בית המקדש ובטלה סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו, וכל העובר עבירה שענשה מיתה, נענש במיתה.

כותב החתם סופר (שו"ת, חלק ב' סימן של"ג), כי אין להסיק מדברי הגמרא, שמעתי, כל מי שנהרג בנסיבות אלו ואחרות היה מחויב מיתה על עבירות שעבר. שהרי, מצינו שקדושי עליון, כדוגמת עשרת הרוגי מלכות ובמשך הדורות הבאים, נהרגו השכם והערב על קידוש השם בחרב, ובכל שאר מיתות משונות.

אלא כותב החתם סופר שהגמרא דייקה בלשונה וכתבה, "מי שנתחייב סייף נמסר למלכות", אבל לא כל מי שנמסר למלכות נתחייב סייף וכל שכן מי שנהרג על ידי רוצח האורב לדם, שאין לחשוך בו בעשיית עבירה שיש עמה עונש מיתה.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764

